

den til, at jeg er noget mere forhaabningsfuld i min Opfattelse af, at Sagens Afgjørelse nærmer sig, og at den nærmer sig betydeligt i dobbelt Forstand, nu nemlig baade i den offentlige Mening og tillige ogsaa efter den Forhandling, her er ført. Jeg tror at kunne begrunde det. Det er jo sikkert nok, at Befolkningens store Flertal længe har ønsket denne Sag ordnet og ønsket disse Midler anvendte paa en mere frugtbringende Maade end den, hvorpaa de nu anvendes. Derom har Befolkningens Flertal vistnok været enig; men der har været andre Sider, hvor man ikke har havt ganske den samme Opfattelse, og navnlig antager jeg, at endel af Præsterne, maaske Flertallet af dem, har ytret ikke ringe Modstand dertil. At denne ikke alene er ifærd med at lægge sig, men at den er ifærd med at slaa om, tror jeg er Tilfældet. Naar man nu ser paa Endringsforslagene, er det navnlig Forslaget om Præstegaardenes Formindsfælse, der vil have en stor Betydning, saavel som Ordningen af Naabensaaret. Der var en Tid, og den ligger jo ikke saa langt tilbage, da Præsterne saa at sige vare de bedste Landmænd, og da deres Gaarde vare Mønster-gaarde, og de Præster, der ikke egnede sig til at være Landmænd, kunde bortforpagte deres Jorder, og Jorpagterne kunde staa sig godt derved, men den Tid er nu forbi. Dette har en dobbelt Grund, nemlig for det Første den, at Agerbruget i Tiden er gaaet meget stærkt frem. Det er ikke mere nu som for nogle Aar siden, da de, der ikke huede til Andet, skulde til Landvæsenet. Det erkjendes nu fra alle Sider, at den, der har en Landeiendom af en Præstegaards Størrelse, altsaa i Gjennemsnit paa en 7 à 8 Tdr. Hartkorn, maa anspaa alle sine Evner for at drive en tilsvarende Avling og i Reglen ogsaa for at kunne betale de Afgifter, han skal. Dertil udfordres en Mand's hele Tid. Den Præst, der nu vil drive sin Præstegaard, faar i Reglen sin Gaard daarlig dreven. Den bliver ikke alene ingen Mønstergaard, men det Hele bliver endogsaa, hvad vi kalde støvorent, for ikke at tale om, at Besætningen bliver ham for kostbar baade at købe ind og at holde i Orden, paa Grund af at han mangler praktisk Sands. Man kan sige, at han kan henforpagte den, men det er heller ikke mere saa let med den Slags Gaarde, hvordan det nu kan være, navnlig fordi Præsterne i Reglen gjøre Jordbrug paa, at de skulle have Besørgning, Mælk m. m., og det kan de meget ofte ikke faae Jorpagterne til at gaa ind paa, og træffer det sig saa engang, at man kan faae en Jorpagter til at gaa ind derpaa, gaar det mange Gange galt. Det er den ene Grund til, at Præsterne nu ere saa flet holdne med de større Landbrug, at Tiden i den Henseende er en anden, at Landbruget er gaaet saa stærkt fremad i Mod-sætning til tidligere, at det fordrer en Mand's fulde Kraft baade aandeligt og materielt, for at

det skal kunne magtes. Det er den fene Grund; men den anden Grund er den, at, jeg vil ikke sige, at Præsterne — thi derover er jeg ikke sat til Dommer — nu mere vende sig til deres Gjerning end tidligere, thi man har vel maaske ogsaa været noget for haard imod Præsterne i tidligere Tider, men jeg vil snarere sige, at mange af dem, der nu komme i Embederne — og den høitærede Minister har jo besat, saavidt jeg veed, omtrent Halvdelen af Præsteembederne i sin Embedstid — ere meget unge Mænd, og Ungdom og Visdom følger jo ikke altid ad, allermindst i Landbruget, hvor der netop hører Erfaring til. Den Tid, som de unge Præster komme i, naar de skulle sætte Bo, samt ved Naabensaaret og ved alle de Forhold, som ere at ordne ved Præstegaardens Indløsning, er i Reglen saa stor, at de aldrig senere komme ud af den. Derfor er det ikke paa Grund af, at Præsterne ere flet lønede, nei, tværtimod, men det er paa Grund af den meget uhenfigtsmæssige Lønning, at Stillingen er bleven saaledes, at de fleste Præster ere ved at blive forgjældede. Naturligvis kan der ogsaa være Undtagelsestilfælde, hvor Præster ligesom andre Menneker ere flette Husholdere, men den almindelige Grund tror jeg er den, at Lønningsforholdenes Ordning ikke er heldig. Praktisk er det i alt Fald Tilfældet, at en stor Del af Præsterne er ved at blive forgjældet. At de drive deres Eiendomme paa en fællagtig Maade, derom have vi det klarest Bevis ikke alene i det, som Enhver har erfaret i sin egen Kreds — jeg taler isørigt mest om min egen Erfaring i denne Henseende, og den er ikke saa ganske lille — men vi have isørigt et andet Bevis derfor i den Debat, der blev ført i Winter i Bladene om, hvad Præstegaardsavlingen kunde indbringe. Der fremkom saa forunderlige Beregninger, ikke alene om en aarlig Underbalance ved Driften af Hundreder af Kroner, men endog af 1,000 Kr. Dette viser noksom, at man er inde paa et helt galt Spor. Jeg ønsker ikke, at Præsterne skulle være fri for alt Jordbrug, tværtimod har det altid været min Mening, at Præsterne burde have lidt Avlsbrug, men man kunde fristes til alvorlig at fortsætte Overveielser af det Spørgsmaal, om Præsterne ikke skulle være fri for alt Jordbrug. Det kunde være, at den høitærede Minister ikke gjorde ilde i at høre efter, om Stillingen i Birkeligheden var en saadan, at Flertallet af Præsterne skulde ønske at blive fri for alt Jordbrug, thi hvis det var Tilfældet, vilde jeg ogsaa finde det rigtigt, at de bleve det. Jeg har for mit personlige Bedkommende det modsatte Ønske, jeg tror, det er det Sundeste og Rigtigste, at Præsterne have et mindre Jordbrug, men skulde de selv være af modsat Mening, vil jeg sige, at jeg vilde finde det rigtigt, at man høiede sig i den Henseende og gav dem en Erstatning i Pengeløn derfor. Det er altsaa en af mine Hovedgrunde, at der er denne uhenfigts-